

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

úvodní text květnového čísla píšu v době, kdy od posledního vydatnějšího deště uplynulo v našich končinách zhruba 14 dní a dle předpovědi minimálně další týden nespadne ani kapka. Nejčernější výhledy se potvrzují, následky loňského sucha se nejen nenarovnaly, ale zřetelně prohloubily ([zde](#)). Přesto tohle všechno nepíšu proto, abych hned zkraje přinesl další negativní zprávu. Je totiž velmi pravděpodobné, že postupně vplouváme do éry, kdy podobné informace nebudou pouze dalším průšvihem, před kterým je možné zavřít oči a pokračovat dál dosavadním způsobem. Je dost možné, že takové zprávy a podoba světa, která tak vznikne, bude něco, na co si budeme muset

Z obsahu tohoto čísla:

Žabí katastrofa? Naštěstí ne, ale.....	2
Sázení je prima!.....	3
Tažení proti plastovým obalům.....	3
Program revitalizace a snížení.....	4
Případ Bolevák.....	6
„Štafetová alej“.....	7
Vymírání hmyzu, zprávy z tisku.....	7
Hurá na výlet s Enviroskopem - 22.....	8
Zas ten letní čas.....	8
Rozmnožování u mnohonožek.....	9
Jaro ťuká na dveře.....	10
Večer s dokumentem - 63. díl.....	10
Zahrada Gaii - Domácí příručka.....	14
„...Chybí ti tam kousek břízy...“.....	15
Květnová májka Jirky Wagnera.....	16
Na horizontu.....	16
Fotominifejeton - O jarním houbaření...	17
Jedlý Kompost - Místo masa.....	17

zvyknout. Ekonomiky už nebudou pouze záležitostí těch, kteří je aktivně vyhledávají, ale denním chlebem mainstreamového zpravodajství. Mnohé tomu nasvědčuje už teď - současně s výše uvedeným odkazem bylo na jednom z největších českých internetových portálů ve výběru k dispozici vícero zpráv, které byly doposud spíše výjimkou - [zde](#), [zde](#) nebo [zde](#).

Foto Roman Szpuk

Kromě environmentální tematičnosti článků čím dál více probublávající do veřejného diskurzu můžeme pozorovat ještě jednu zajímavou souvislost. Čím více se jeví situace naléhavější, tím jednodušší, výstižnější a srozumitelnější řešení je nabízeno. Nechci tím v žádném případě tvrdit, že globální změna klimatu nebo sucha nejsou komplexními a složitými tématy, ale přece jenom pro laickou veřejnost představuje tento způsob určité vodítko, které může zabránit odsunutí problému jakožto příliš složitého kamsi do oblasti nevědomí. V mnoha případech nemusí být takové „srozumitelné zjednodušení“ na škodu, samozřejmě za předpokladu, že není zkreslené nebo vytvořené za jiným účelem.

Příjemný květen, snad s vlhčími vyhlídkami. Váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Žabí katastrofa? Naštěstí ne, ale...

Při prvním pohledu na výsledky letošního transferu obojživelníků alias žabí čísla jsem se obával, že výrazně negativní trend posledních let pokračuje. S výjimkou jednoho z míst se to naštěstí po přesném součtu nepotvrdilo. Žádná sláva to však také nebyla. Ale pěkně popořádku.

Vzhledem k dalšímu teplému předjaří jsme letos očekávali začátek tahu o něco dříve, než to bývá obvyklé. Stavba bariér 9. března v lokalitě Volyňská tak byla termínem téměř hraničním. Letošní první migranti se vydali na svou cestu již 15. března. Tah byl dvakrát přerušen příchodem studené fronty, která sice přinesla nějaké srážky, ale srazila teploty směrem k nule. Denní součty tak byly velmi proměnlivé a znovu jsme se mohli přesvědčit, jak citlivě reagují obojživelníci na konkrétní meteorologické situace. Transfer jsme oficiálně ukončili 10. dubna. Jeho druhá polovina už byla zcela ve znamení sucha.

Celkový součet přenesených obojživelníků na třech lokalitách u Strakonice byl o pouhou jedinou žabu rozdílný od toho loňského. Rukama hlídkařů prošlo celkem 697 živočichů. Na úseku Volyňské silnice se zábrany to bylo zhruba 300 zvířat, z většiny ropuchy obecné, se zastoupením skokana štíhlého (4), blatnice skvrnitá (1) a čolka obecného (1). Součet zhruba odpovídal loňskému výsledku. Na lokalitě Nebřehovická se ve srovnání s loňskem počet zvýšil zhruba o čtvrtinu na 356 jedinců. Kromě ropuchy obecné byly ostatními přenesenými druhy skokan hnědý (1), skokan štíhlý (1) a blatnice skvrnitá (1). Po-

Foto Petr Kratochvíl

měrně hodně nás vyděsil výsledek třetího sledovaného místa - úseku mezi Řepickým rybníkem a Řepicí. Stejně jako v loňském roce zde poklesl celkový počet přenesených živočichů na jednu třetinu předchozího roku. Což letos znamenalo pouhých 39 žab (ropuch obecných). Z téměř 1500 zvířat zaznamenaných v roce 2016 došlo k úbytku o těžko vysvětlitelných 97 %. To se již dá označit za zánik místní populace. Po příčinách samozřejmě budeme blíže pátrat. Prozatím můžeme vyloučit chybu v samotném transferu - množství nalezených kadaverů na komunikaci odpovídalo "běžným ztrátám". Také jiné migrační cesty jsou zde omezené. Živočichů tedy v této ploše ubylo celkově, vysvětlení se bude patrně skrývat přímo v rozmnožovacích biotopech. Na vypouštění Dolního Řepického rybníka už jsme po dva roky upozorňovali, co se však odehrálo v ostatních nádržích, zatím nevíme.

A teď z toho pozitivnějšího soudku. Do stavby bariér a následných žabích hlídek se celkem zapojilo téměř 70 dobrovolníků (i když třeba jen jednorázově). Každý z nich měl možnost seznámit se s touto problematikou a téma ochrany obojživelníků se tak dostává stále více do povědomí veřejnosti. Pro mě osobně bylo největším překvapením a nejpříjemnější částí zapojení strakonické soukromé školy domácího vzdělávání. Děti reagovaly s velkým zájmem nejen na povídání o žábách, které jsem pro ně připravil na jejich základně, ale většina z nich dorazila o den později i na svou první "žabí hlídku". To nadšení z každého zachráněného živáčka bylo nezapomenutelné. A věřím, že prostřednictvím těchto hmatatelných zážitků se může nejmladší generace přenést i k zájmu o ostatní oblasti ochrany přírody.

Děni kolem transferu opět přilákalo i objektiv kamery. Reportáž strakonické televize je ke zhlédnutí [zde](#). Strakonické žaby se dostaly zase i do vysílání celostátního. Recyklována byla loňská reportáž České televize a objevila se na dětském kanále Děčko. Podobně jako v minulých dvou letech probíhal záchranný transfer i na lokalitě Velký Vepřský rybník mezi Netolicemi a Bavorovem. I když byla čísla o něco nižší než loni, stále ještě výsledky přenosu na tomto místě nasvědčují tomu, že by se mohlo jednat o vhodnou lokalitu k realizaci trvalých zábran. Přes silnici zde bylo přesunuto celkem 967 jedinců, kromě převažující ropuchy obecné také čolka obecný (29), skokan hnědý a štíhlý (18), skokan zelený (6) a blatnice skvrnitá (4).

Informace o letošním transferu si vyžádala Agentura ochrany přírody a krajiny. Společně s naším svědectvím o situaci v okolí Řepice tak možná dopomohou k systémovým opatřením, která mohou ve výsledku ušetřit stovky životů.

Co říci závěrem? Jak už několikrát rokem pozorujeme, situace obojživelníků kopíruje negativní vývoj prostředí a změny v krajině. Jak moc však jejich úbytek způsobují suché periody, stav našich rybníků, ostatních biotopů nebo zemědělské hospodaření, to je stále ještě velmi složitá odha-

dovat. Série opatření na pomoc obojživelníkům na Strakonicku vykristalizovala do dvou rovin. Záchrana konkrétních zvířecích životů je doplňována velkým osvětovým potenciálem. Věříme, že se část účastníků "žabích" akcí připojí i k ostatním činnostem. -jj-

Překopávky

Sázení je prima!

Na facebookové stránce "[Voda a zeleň v Písku](#)" se před měsícem svolávali dobrovolníci k dosazení 300 keřů v remízu Na Hřebíčku. A tak se na kopci nad Pískem v sobotu 6. dubna sešlo 11 dospělých a 5 dětí, velmi důležitých pomocníků. Účastníky akce velmi povzbudila aktivní účast místostarosty Ondřeje Veselého. Odbornice na zeleň Marie Holá byla zase cenným koordinátorem a poradcem. Bylo třeba dosázet brsleny, hlohy, šípkové růže, trnky a kaliny podle plánu tak, aby remíz byl průchodný, odolný větru a suchu, aby plnil svou funkci protierozní a byl zároveň úkrytem pro zvěř a hmyz. Za několik hodin opravdu pilné práce všech bylo hotovo. Zdálo by se, že pro stav půdy a její oživení byla učiněna možná jen jedna malá kapka, ale akce přinesla ještě další efekt: euforii a radost ze smysluplné práce mezi příjemnými lidmi. Něco, co nezažijeme ani při pravidelném sobotním úklidu domácnosti, dokonce ani třeba na rodinném výletě. Pro další dobrovolníky bude dozajista práce dost.

V roce 2017 byl tento remíz na Hřebíčku financován z grantu firmy Patagonia od neziskové organizace Sážíme stromy a v součinnosti s odborem životního prostředí vysazen spolu se studenty lesnické školy v Písku. Odbor životního prostředí má zpracováno dalších 18 lokalit vhodných k osázení, a to jenom na území ohraničeném uznanou honitbou Dobešice (cca 650 ha) severně od města Písku. Ovšem na realizaci častější než jednou do roka chybí finanční podpora.

Z tiskové zprávy Davida Swedta, který onu výsadbu remízů za odbor životního prostředí v Písku koordinuje, jste se 28. března mohli dozvědět o realizaci remízku u Purkratic. Finanční podpora i zde byla z grantu Patagonia ze Sážíme stromy a remíz byl vysazen v koordinaci s odborem životního prostředí se studenty a pedagogy zemědělské školy. Sázení se zúčastnily i členky iniciativy Voda a zeleň v Písku, které se koncem minulého roku staly koordinátorkami Sážíme stromy. Byly požádány o oslovení občanů, dobrovolníků, kteří by se následující víkend mohli podílet na oné dovýsadbě remízku Na Hřebíčku.

Sázet lze totiž jen v krátkém období jara a podzimu. Takový grant na velké remízy je totiž docela výjimečný. Organizace [Sážíme stromy.cz](#) se zaměřuje hlavně na sázení alejí a ovocných sadů. Po celé republice má síť koordinátorů, kteří oslovují obce s nabídkou, že jim zprostředkují a zorganizují vysazení zeleně na jejich pozemcích. Takto bylo za 5 let existence této neziskové organizace vysazeno v Čechách a na Moravě už přes 4 tisíce stromů, skoro 5 tisíc keřů a zapojilo se kolem 6 tisíc dobrovolníků. Peníze na stromy a potřebný materiál přicházejí z dárcovství od firem, kterým záleží na stavu našeho životního prostředí. Akci lze pojímat i tak, že se v rámci teambuildingu zapojí přímo zaměstnanci firmy, která sázení financuje. Co může být krásnějšího, než pozorovat, jak roste strom, který jsme sami zasadili?

Foto Veronika Paluková

Najdou se i v Písku a okolí firmy, které jsou ochotny přispět na podporu životního prostředí např. výsadbou či finanční podporou? Pokud vás záměr podpory protierozních prvků v krajině a podpory výsadeb alejí oslovil, můžete se obrátit na město Písek, odbor životního prostředí, či přímo oslovit neziskovou organizaci Sážíme stromy.cz, která garantuje, že finanční dary z firem zůstanou v lokalitě Písek. O možnosti přiložit ruku k dílu a jít s námi sázet budeme průběžně informovat na FB stránce Voda a zeleň v Písku.

Tým iniciativy Voda a zeleň v Písku

Tažení proti plastovým obalům pokračuje

A nejen pokračuje, ale nabírá na obrátkách. Možná jste si toho všimli. V několika minulých číslech časopisu jsme vás poctivě seznamovali s novinkami. Téma jsme totiž vyhodnotili jako poměrně dobře uchopitelné a ve společnosti slyšitelně rezonující. Po úspěšných kampaních posledních let proti palmovému oleji se tak zviditelnil další z globálních „ekoprotlémů“, který možná nejen nezapadne, ale stane se symbo-

lem uvědomělejší části populace. A dost možná zlidoví, podobně jako zmiňovaný „palmáč“ nebo kdysi třídění odpadů.

Mikroplasty před branami

Kromě negativních projevů zamoření životního prostředí plasty ve vzdálených zejména oceánských končinách, na které jsme již mnohokrát upozorňovali, se problém přesunul doslova za humna. Mikroplasty byly výzkumy potvrzeny v českých řekách ([zde](#)) a nedokáží si s nimi poradit ani čistírny odpadních vod ([zde](#)). Snášejí se na nás dokonce i z nebe v těch nejméně znečištěných evropských lokalitách (viz [zde](#)). A to dává problému tak trochu nový rozměr. Doposud jsme si totiž mohli myslet, že plastové odpadky jsou víceméně inertní, neestetickou záležitostí a že „jenom“ hyzdí naši krajinu. Ocitáme se však v době, kdy se plast stává běžnou součástí životního prostředí. Takže zprvu nadnesené sousloví „doba plastová“ tak získává zcela reálné rozměry.

Dobré zprávy

Na rozdíl od klimatické změny a katastrofálního sucha jsou plasty jedním z okruhů, který prozatím přináší i pozitivní, i když dílčí legislativní změny a úspěšné iniciativy. Doposud největším průlomem je chystaný zákaz deseti jednorázových plastových výrobků v rámci EU od roku 2021, o kterém jsme už informovali ([zde](#)). Ne všichni však chtějí čekat. Mnoho států, měst, správních celků nebo subjektů se plastovému šílenství vzepřelo již nyní a částečné zakazy zavedlo, zavádějí nebo se k nim chystají. Celkový přehled naleznete např. [zde](#). Někde můžete být dokonce za používání některých druhů jednorázových plastů celkem tvrdě potrestáni (viz [zde](#)). U nás zaznívá prozatím regulace nejhlásitěji z hlavního města (viz [zde](#)).

A plastic ocean jako styčný bod

A nyní mi dovoluji pár osobních postřehů. Poslední půl rok byl pro mě ve znamení šňůry promítání dokumentu A plastic ocean. Když jsem k němu tvořil doplňující přednášku o předcházení vzniku zbytečných odpadů, netušil jsem, že o pár měsíců později budu celý dokument znát úplně nazpaměť. To díky mnoha reprízám na různých místech okresu i mimo něj. Nejčastější adresou byly kupodivu základní školy (Blatná, Volyně, Písek), dokument mělo možnost zhlédnout doposud několik stovek žáků druhých stupňů a další promítání se chystají na podzim. I když je někdy u této věkové skupiny obtížné vyvolat a udržet zájem, filmu se to alespoň zčásti pro svou poutavou formu podařilo. A víte co? S naší mládeží to není zas tak špatné, jak se povídá. Ano, školáci žijí ve své virtuální realitě, ale také mnohdy napodobují nezáměr nás dospělých. Je to jenom na nás, abychom dokázali zvednout jejich hlavy od telefonů, které jsme jim sami pořídili.

Foto -jj-

Desatero každodenní redukce odpadů, kterým jsem doplňoval promítání, si můžete zopakovat pod [tímto odkazem](#). Myslím si, že dokument dokázal dostat téma mezi mnohé, kteří by se nad ním za normálních okolností nezamysleli. Takže alespoň v tomhle regionu splnil své poslání.

Bezkonkurenční Bezinka

Ne, nemám z prodeje procenta, ale přesto tenhle podnik rád propaguju. On si to totiž zaslouží. Pomáhá proměňovat naše bezobalové snažení ve skutečnost. Širokým sortimentem, příznivými cenami a zodpovědným přístupem, který občas u podniků alternativního ražení pokulhává. Díky Bezince jsem se stal zcela PETfree, vyřešila totiž můj problém s posledními PET lahvemi v mém životě - od oleje a octa. Chystá prodej tofu a určitě i dalších výrobků, u kterých jsme si o bezobalové variantě mohli zatím nechat jenom zdát. A na červen připravujeme společnými silami první bezobalovou grilovačku. A také jsem Bezinku zahrnul do svého aprílového žertíku ([zde](#)).

Kelímky na mušce

Soutěž o nejabsurdnější jednorázový obal by z mnoha důvodů mohl vyhrát nápojový kelímek z venkovních kulturních akcí. Pokud vezmeme v potaz množství nápojů zkonzumovaných průměrným návštěvníkem letního festivalu, nerecyklovatelnost běžného kelímku a neochotu zamyslet se alespoň nad jeho opakovaným používáním, máme jasného vítěze - hromady zbytečně vyprodukovaných plastových odpadů končících na skládce. Jelikož je elegantní způsob řešení v podobě zálohovaných kelímků na dosah ruky a jedinou překážkou je neochota organizátorů akcí, snaží se někteří z nás tento systém prolobbovat na akce ve svém okolí. Do smělého vyjednávání se pustil třeba spolek Klíček Radomyšl. O průběhu dalších bojů vás budeme včas informovat. -jj-

Program revitalizace a snížení eutrofizace rybníku Jordán v Táboře

Rybník Jordán byl založen roku 1492. Jedná se tedy patrně o nejstarší údolní nádrž ve střední Evropě. Po staletí byl využíván jako zdroj vody pro město Tábor a také na chov ryb. Naposledy byl vypuštěn a sloven v roce 1830. Stále slouží k sportovnímu rybolovu, rekreaci a provozování sportů spo-

jených s vodou. Také stále funguje jako záložní zdroj pitné vody pro město Tábor a širší vodohospodářskou soustavu napojenou na Římovskou přehradu. Stále funguje u jeho břehů úpravná vody U rytíře, která byla vybudována v období I. republiky a modernizována v současné době. Voda z Jordánu je využívána ve velkém množství pro chov ryb firmy ESSOX bývalé štíčí líhně Svazu rybářů. Byla vybudována pod hrází Jordánu po II. světové válce. V omezené míře slouží Jordán také jako zdroj vody k výrobě sladu v táborské sladovně.

Za velkých povodní hrozilo protržení hráze a tím ohrožení respektive zničení zástavby v údolí pod hrází vedoucí k řece Lužnici. Spodní výpust naposledy použitou zřejmě v roce 1830 se nepovedlo nalézt. Obavy se naštěstí nestaly hrozbou realitou, ale bylo vodohospodářskými orgány nařizeno městu Tábor (jako vlastníku rybníka Jordán) vybudovat spodní výpust. Žádosti o dotaci byly městem opakovaně na Státní fond životního prostředí podávány. Uspěla až žádost, která spojovala vybudování spodní výpusti s odbahněním rybníka. Odstranění cca 270 000 kubických metrů sedimentů bylo provedeno v letech 2011-2014.

Po stavebních aktivitách a odvozu sedimentů, což stálo téměř půl miliardy Kč, poskytnutých na tuto akci převážně Státním fondem životního prostředí, se pokračovalo v revitalizaci.

Byla snaha využít odbahnění a navázat na provedené stavební práce aktivitami vedoucími ke zlepšení kvality vody v Jordánu, hlavně s ohledem na snižování eutrofizace.

Rybník byl dlouho před odbahněním opakovaně zkoumán vědci z hydrobiologického ústavu Akademie věd, Povodím Vltavy, odborníky z Povodí Vltavy a dalšími organizacemi. Velké množství údajů zpracoval do syntetické práce autor tohoto článku. Jednoznačně vyplývalo, že rybník Jordán je ze svého povodí o ploše cca 80 km² zásobován přebytky živin, především dusíku a fosforu. Velká většina přírodních faktorů je prakticky člověkem neovlivnitelná. Z přebytku živin je v povodí a ve vlastním rybníku ovlivnitelný jen přísun fosforu. Analýzami a výpočty bylo bilancováno, že do povodí se dostává zhruba 3000 kg fosforu za rok. Přibližně polovinu zachytí retenční schopnosti ekosystémů. Zbývající množství kolem 1300-1500 kg za rok se podílí na přebytku živin způsobujících eutrofizaci za spolupůsobení ostatních faktorů.

Rybník Jordán, foto Táborák, CCO

Na tomto množství fosforu se podílí komunální znečištění, rybářství a zemědělství. Nejvýznamnější jsou komunální zdroje, které můžeme ovlivnit výstavbou a intenzifikací čistíren odpadních vod.

Dle publikací o Jordáně by měl být ideální stav vnosu 300 až 500 kg fosforu za rok, který by se přibližoval původnímu přírodnímu procesu bez lidských aktivit. K tomuto limitu se musíme postupnými kroky přibližovat, i když je zřejmé, že civilizační vlivy nemůžeme eliminovat, pouze modifikovat.

Jaká opatření můžeme realizovat k omezení eutrofizace? Jaká již realizujeme? Na základě syntézy byl navržen souhrn opatření.

Po skončení odbahnění bylo opět zahájeno monitorování chemických, hydrobiologických a ichtyologických parametrů pro sledování údajů potřebných k hodnocení výsledků opatření.

Městem byla založena Komise pro zlepšení kvality vody v Jordánu, která na základě zprávy z monitorování určuje postupy na každý rok.

Město Tábor zaplatilo obcím v povodí projekty na intenzifikaci čistíren odpadních vod. Obec Borotín získala od kraje dotaci na intenzifikaci své čistírny odpadních vod. Tímto opatřením se zde účinnost zachycování sloučenin fosforu zvýší z 30-40 % na 80-90 %. To bude, kvantitativně vyjádřeno, znamenat snížení přísunu do povodí o řádově několik set kilogramů.

Větší obci Chotoviny byl také zaplacen projekt na intenzifikaci čistírny odpadních vod, ale nebyla zde dosud politická vůle žádat o dotaci. V ostatních obcích je povoleno vodohospodářským orgánem vypouštět odpadní vody do tzv. biologických rybníků či vodotečí.

Problémem je, že dle platné legislativy pouze obce nad 2000 obyvatel mají nařizeno intenzifikovat čistírnu s důrazem na vyšší stupeň zachycování fosforu. Obec této velikosti v povodí není.

Ze zpráv a doporučení závěrů komise vyplývalo nejrychlejší opatření - vybudovat na vstupu centrální srážecí stanici. Zde by byly sloučeniny fosforu sráženy železnatými kationty do nerozpustné formy. Projekt

na takovéto zařízení byl vypracován, schválen Agenturou ochrany přírody a na Státním fondu životního prostředí přislíbena dotace 17 milionů na realizaci projektu včetně návazných opatření pro biotopy. Pro umístění stavby bylo třeba vykoupit pozemek v celkové ceně 400 000 Kč. Zastupitelstvo města Tábor těsnou většinou výkup pozemku neschválilo. Proto tato varianta realizace centrální srážecí stanice v roce 2018 skončila a dotace od státu na protieutrofizační zařízení nemohla být využita. V dalších letech tato položka státem již nebude vyhlášena.

Nyní se zkoumá, zda centrální stanici zaplatí město Tábor, či se budou budovat dílčí stanice na jednotlivých povodích dle výsledků monitoringu.

Dalším opatřením je tzv. biomanipulace. To znamená posílení populace dravých ryb, která snižuje populaci ryb živících se větším zooplanktonem. Posílení populace zooplanktonu znamená jeho vyšší filtrační schopnost a tím snížení populace řas a nežádoucích sinic. Tato spolupráce s rybářským svazem se rozvíjí.

Dále se také využívá spodní výpust k odpouštění vody se zvýšeným obsahem fosforu a další manipulace.

Další možná doplňková opatření jako fixace fosforu v sedimentech či provzdušňování vodního sloupce nebyly zatím využity.

V případě bližšího zájmu a potřeby aktuálních informací se můžete obrátit na portál města Tábora <http://www.taborcz.eu> či na autora tohoto článku, člena a mluvčího komise pro kvalitu vody v Jordánu.

RNDr. Ing. Vladimíra Říha, CSc., riha.tabor@gmail.com

Případ Bolevák

Už jsem tam dávno nebyl. U Velkého Boleveckého rybníka (dále jen Bolevák). Rekreační rybník na severním okraji Plzně. Ale chodíval jsem tam. Proto mě zaujaly zprávy o něm. Že v jeho okolí začínají usychat borovice. Lesníci něco podobného nepamatují. Borovice s hlubokými kořeny jsou závislé na spodní vodě, tu dešťovou moc zužitkovat neumějí. Je doba sucha a dlouhodobého poklesu spodních vod. Zajímavé je, že až do roku 2018 pokles hladiny rybníka nebyl tak velký, ale nyní je hladina Boleváku už asi o 80 cm níže, než bývala. Bolevecké rybníky - to byla původně soustava 12 rybníků. Největší z nich Bolevák s plochou 53 ha, který je na konci celé soustavy. Rybníky postavené v 15. století jsou napájeny potoky pramenícími v nedalekých lesích (povodí Boleveckého potoka) a zřejmě také podzemními vývěry. A tyhle zdroje teď mají vody pramálo.

Plzeňská radnice nyní přemýšlí, jak Boleváku pomoci. Nabízí se přivést do něj vodu z nedaleké řeky Berounky, ale ta je svou

Foto Jiří Wagner

horší kvalitou pro Bolevák nevhodná. Snad se nějak pokusit svést do rybníka dešťovou vodu... Krátkodobé řešení tedy asi na dohled není - a to dlouhodobé se teprve hledá. Tak a podobně píše denní tisk (např. MfD z 9. 3. a 21. 3. t. r.).

Jak je to z pohledu hydrometeorologického? V údajích z r. 2007 (Klimatický atlas ČR) je pro Plzeň průměrný roční úhrn srážek v rozmezí 500 - 550 mm. Průměrná roční hodnota výparu je zde cca 650 mm. Tedy nic nového: i dříve se z hladiny Boleváku každoročně odpařilo o 100 mm více než napršelo. Neboli hladina rybníka se měla ročně snižovat o 10 cm. Ale nesnižovala. Tedy to musely být spodní vody, které Bolevák až dosud dotovaly. A teď už tolik nedotují. Do Boleváku přitéká méně vody než dříve, a přitom se odpar z hladiny zřejmě zvyšuje (bohužel hodnoty odparu z posledních let z Plzně nemám k dispozici, ale domnívám se). A tyto pověstné nůžky se nyní rozevírají. Nejde jen o Bolevák. Problém poklesu spodních vod, způsobených vyššími teplotami v kombinaci s menším množstvím srážek, se zdá být pro naši krajinu možná větším problémem, než si stále připouštíme.

Tyhle moje úvahy podporuje i jev zdánlivě protikladný. Léta sleduji svůj „oblíbený“ rybníček Žebrák u Horažďovic. Byl vždy pravidelně plný, na podzim vypuštěn a na jaře zase plný, rok co rok. Před několika lety ale vyschl docela. Je to totiž rybníček „nebeský“, bez stálého přítoku, žije jen z povrchové vody, naplní se jen tím, co okolní pole po deštích pustí. Ale ta pole v posledních letech sama neměla vody nazbyt. Až letos po tání sněhu v únoru se rybníček vodou znovu naplnil! Na rozdíl, od toho Boleváku. Vysvětlení je prosté. Zatímco po zimě se aspoň povrchová vrstva půdy nasýtí a rybníčku Žebrák to pomohlo, spodní sucho trvá dál, a Bolevák vysychá.

Takže jsme se nedověděli vlastně nic, co bychom už nevěděli: zima pomohla polím, ale ne pramenům a spodním vodám. Ale aspoň jsme si to dali do souvislostí. **Jiří Wagner**

„Štafetová alej“

Staré známé motto sportovců: „Sportem ku zdraví“ si vzala parta běžců ze Strakonice a okolí vážně k srdci. Svou druhou účastí v celorepublikovém běžeckém štafetovém závodě Vltava Run, který svou délkou téměř 400 km spojuje šumavský Zadov a Prahu, chtějí rozhábat své sousedy ve starosti o krajinu v našem okolí.

O co jde? Během víkendu 11. a 12. 5., kdy se běží Vltava Run, si každý z party devíti závodníků týmu Froglet Běžci Strakonice zaběhne dohromady maraton. A všichni poběží pro stromečky. Každý běžec totiž na podzim tohoto roku ve spolupráci se společností Froglet a Českým svazem ochránců přírody ve Strakonických zasadí svůj vlastní strom ve vybrané lokalitě v okolí Strakonice. Účastí v tomto velmi prestižním závodě chtějí upozornit na problémy životního prostředí a svým vlastním příkladem prospět nejen svému zdraví, ale i zdraví celé společnosti.

Takový strom není jen pouhým výrobcem kyslíku nebo estetickým prvkem. Jeho role v krajině je daleko komplexnější a velmi důležitá. Zanedbání výsadby stromů, kácení stromů v městských aglomeracích nebo likvidace remízků jsou jedněmi z důvodů absence podzemní vody a velkého sucha z posledních let i u nás v ČR.

Do akce se bude moci zapojit i veřejnost. Akci „Štafetová alej“ odstartuje první běžec týmu 11. 5. a bude pokračovat až do termínu sázení stromů na podzim tohoto roku. Ve smyslu "adoptujte si svůj strom" bude mít každý člověk, kterému není životní prostředí lhostejné, možnost zapojit se zakoupením vybraného stromu (příspěvek ve výši 500 Kč). Strom, který ponese jeho jméno, si navíc při společné organizované akci sám zasadí a bude o něj následně pečovat.

Podrobnosti sledujte na facebooku [Froglet Běžci Strakonice](#).

Petr Kratochvíl

Místo budoucí první „Štafetové aleje“, foto -jj-

Vymírání hmyzu, zprávy z tisku a časopis Dáblík

15. 4. 2019 se v Mladé frontě Dnes objevil další článek o mizení hmyzu. Uvedená čísla jsou alarmující: v posledním čtvrtstoletí jej zmizelo z české krajiny 75 %, přitom ale 80 % plodin určených k lidské spotřebě je na hmyzích opylovačích závislých.

Podle ZO ČSOP Jaro Jaroměř (s jehož členy máme osobní zkušenost a můžeme potvrdit spolehlivost údajů) vymřelo za posledních 30 let v naší zemi 17 druhů motýlů a 74 jich je ohrožených (z celkem 161 našich druhů), další údaje jsou uvedeny takto: včely - 146 druhů vymřelo, 370 ohroženo (z 838), vosy - 41 a 98 druhů z 207, mravenci - 3 a 28 ze 105, tesaříci - 9 a 54 z 209, střevlíci - 21 a 152 z 518 druhů.

Droboučkový brouk rušník krtičníkový, foto -vh-

vému selskému rozumu je mu přece všechno jasné a byla by ztráta času se pomatenými "ekology" ještě dále zabývat.

Bere-li někdo varovné články vážně, může se snadno stát, že ale stejně k ochraně hmyzu nijak nepřispěje. Úvahy o tom, že se okamžitě musí něco stát, jinak koloběh života na planetě začne kolabovat (viz např. [zde](#)), působí depresivně, a tak se jim někteří čtenáři raději vyhnou, s tím, že stejně nikdo neví, jak tu příznivou změnu zařídit. Přece všechno, co kdo vymyslí, má nějaké slabé místo - s tím už máme svoje zkušenosti. Vše už je ztraceno, nač si tedy kazit den kvůli alarmujícím informacím?

A co když je záchrana možná, ale hrozí její promarnění právě kvůli naší pasivitě? Přece můžeme dělat aspoň to, co doporučují přírodovědci. Ve výše zmíněném článku v MF Dnes nebo v podobných je něco

málo naznačeno, mnohem lepší informace ale skýtají prameny "z první ruky". V nejnovějším čísle časopisu *Ďáblík* (č. 184) vyšel např. podrobný **článek RNDr. Jiřího Řehounka**, který můžeme rozhodně doporučit. Není zde sice rozebíráno, jak urychlit nutné změny v zemědělství nebo jak omezit všudypřítomné znečištění, ale je vyjmenována řada tipů pro majitele zahrádek a jiných pozemků. Zdůrazňuje se nutnost pestrosti prostředí: "Je třeba myslet i na to, že mnoho druhů hmyzu potřebuje na malé ploše stanovišť hned několik, protože je obývá v různých vývojových stádiích nebo je vyhledává podle okolností (potrava, kladení vajíček, úkryt apod.)" - a následují rady, jak toho docílit. V závěru jsou uvedeny další užitečné odkazy, např. „[Stromy a hmyz](#)“.

Články na toto téma lze najít i ve starších číslech *Kompostu* - např. [zde](#) (o mozaikovitém kosení aj. s odkazem na podrobnější článek Mgr. Roberta Tropka v časopisu *Vesmír* č. 11/2011), [zde](#) (se zaměřením hlavně na motýly) či [zde](#) (o významu pestré skladby dřevin v krajině pro včely). A samozřejmě je možno se ptát osobně při přírodovědných a ochranářských akcích.

Většina z nás žije v neustálém stresu a dá se pochopit, že alarmující zprávy pak mohou být vnímány jako nebezpečí, jemuž je nutno se vyhýbat. Je to ale ošidné, stejně jako i jiné strategie zaměřené jen na krátkodobý zisk. Těm, kdo mají aspoň trochu sil a možností se přece jenom o něco pokoušet, je určeno motto uvedené na webu ZO Jaro Jaroměř: "Nezachráníme všechno, co bychom chtěli, ale zachráníme mnohem více, než kdybychom se o to nikdy nepokusili" (Sir Peter Scott, 1962).

-ah-

Hurá na výlet s Enviroskopem – 22.

Rozcestník šetrné turistiky na webových stránkách www.enviroskop.cz a ve volně stažitelné mobilní aplikaci Enviroskop přináší další tip na výlet za přírodou a krajinou. Jelikož se ocitáme v čase otevírání studánek, zveme vás za fenoménem obnovených lučních studánek až na opačný konec jihočeského regionu.

Obnovené luční studánky

V okolí Lutové a Žitče na Třeboňsku před pár lety tehdejší nezisková organizace Vespolek obnovila ve spolupráci s místními lidmi řadu lučních studánek. Jednou z nich je i studánka Na Haltýři. Podle pamětníků mívala studánka dostatek dobré vody i v dobách sucha, kdy už spousta studní vyschla, a celá ves si k ní chodila pro vodu. Obnovená studánka je opatřena poklopem a vybavená hrnečkem na pití. Její voda má vlastnosti pitné vody. Pokud však zjistíte, že voda ze studánky vzhledem k nízké hladině neodtéká, může být biologicky znečištěná a pít ji nedoporučujeme. Ke studánce Na haltýři se dostanete z obce Lutová, kam dojedete na kole, autobusem nebo autem. Z Lutové se vydejte po žluté značce směrem na Třeboň.

Studánka, foto Lucie Černická

Pramen se nachází v louce za posledním domem po pravé straně ulice.

Návštěvu studánky můžete spojit s návštěvou dalších krásných míst v okolí, např. obnovených alejí starých ovocných odrůd u Lutové. Nachází se na místě bývalé polní cesty ke zrušenému mariánskému kostelu. Vedle aleje leží pravidelně sečená louka, která dnes slouží k procházkám místo bývalé cesty. V aleji rostou stromy plodící jablka červená, zelená či žlutá včetně místních odrůd. Mezi starými stromy, které kdysi vysazovaly děti z lutovské školy, uvidíte nově dosazené stromy starých odrůd, které s pomocí dobrovolníků dosadila organizace Vespolek. Obnovované aleje jsou z tzv. vysokokmenů, které se větví až ve výšce okolo 150 cm. Vysokokmeny jsou dlouhověké a odolnější než nížce větvené stromky.

Další informace a fotografie k lokalitě naleznete [zde](#). **Simona Šafarčíková, Krajská síť environmentálních center Krasec, z. s.**

Studánková voda, foto Lucie Černická

Zas ten letní čas

Tak ho zase máme od neděle 31. března t. r. A co teď s ním? Někteří si ho nemohou vynachválit, co světla a delšího dne jim přinese po práci. Jiní mu zase nemohou přijít na jméno, protože si na ten hodinový posun a časnější vstávání těžko zvykají, a když už si konečně zvyknou, tak se na podzim vyhlásí konec letního času a zase se musí přizpůsobovat změně. A pak je samozřejmě mlčící většina, která to bere, jak to je, a nic neřeší. Nyní si zase přisadi-

la EU, že se s tím střídáním musí přestat, že to fakt není dobré na zdraví - a že si mají členské státy zvolit do podzimu 2021, který čas chtějí, a u něj už setrvat. Ne moc moudré rozhodnutí. Nebo vy si dovedete představit, že po cestě Evropou budete v každém státě přetáčet hodinky dopředu a pak zas dozadu?

S nápadem na zavedení tzv. letního času (vždy od 1. května) u nás přišla ještě rakousko-uherská monarchie (spolu s Německem) v dobách válečných v r. 1916. Z důvodů válečných úspor. Popravdě řečeno, nevím, co se tehdy, v zemi ještě prakticky bez elektřiny, ušetřilo. S pochopením se tenhle nápad ale mezi lidmi nesetkal. Jejich přístup k letnímu času ironicky vyjádřil kronikář Karel Němec v kronice města Horažďovic: „...Na jednu podivuhodnou novinku přišla vláda asi v polovici války a od té doby ji tvrdošjně každoročně uplatňovala, totiž zavedení letního času.... Ač v létě jsou dny dlouhé, chtěli je mít ještě delší, aby se více udělalo. Ale příroda se nedá oklamat. Poznalo se, že tato novinka nemá praktického významu, ale rakouská vláda ve své tvrdošijnosti trvala i letos na zavedení letního času, nic se neohlížejíc na to, že vznikaly zmatky, zejména pokud jde o úřední styk se stranami a jízdu na dráze. Konservativní náš lid na takovéto noviny nepřivyl a také jich valně nedbal.“

Nová Československá republika v letním čase nepokračovala. Nebyl důvod. Až zase Němci za Protektorátu opět letní čas v různých variantách obnovili, opět z důvodu válečných úspor. To už horažďovický kronikář Karel Němec konstatoval v r. 1940 bez emocí, lakonicky: *Dne 1. dubna začal tzv. „letní čas“, to znamená, že veškeré práce započnou o hodinu dříve. Tím se prodlužuje pracovní den o hodinu.* Letní popř. zimní čas trval až do r. 1949, kdy se od něj opět upustilo. Pak přišel rok 1978 a s ním již třetí zavedení letního času od jara do podzimu. Tu dobu už pamatuji: spouštěčem se stalo dramatické silvestrovské ochlazení (31. 12. 1977), kdy z odpoledního deště a 12 °C se do novoročního rána ochladilo o třicet stupňů na -18° C, což na dva týdny (do oblevy) zcela paralyzovalo běž-

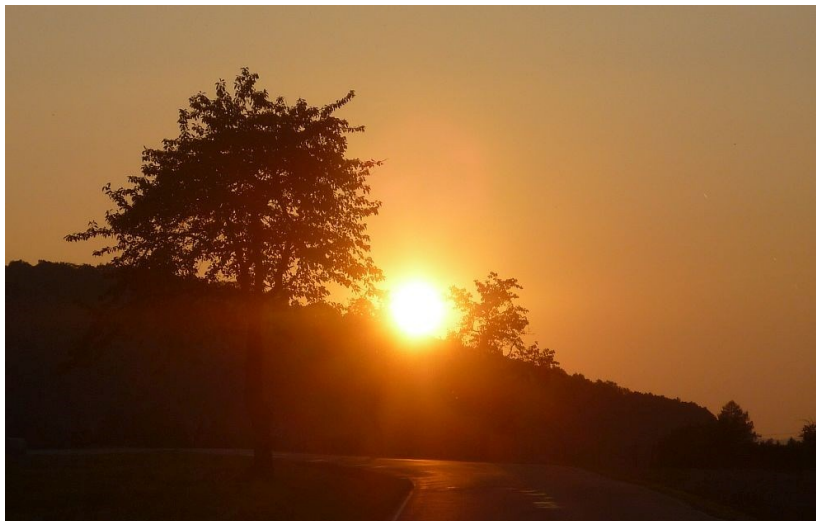

Foto Jiří Wagner

ný život ve státě. Ale samozřejmě komunistický režim měl s energiemi potíže trvalé. Zimní uhelné prázdniny bývaly častou radostí dětí školou povinných. Protože tehdejší náš těžký průmysl byl na spotřebu el. energie značně náročný, zejména elektrického proudu se nedostávalo. Pamětníci si možná vzpomenou, že tehdy rozhlas vždy ve 13 hodin oznamoval pro podniky tzv. regulační stupně odběru elektrické energie na příští den. Takže se zavedl zase letní čas s odůvodněním, že dojde k úsporám el. energie, protože ranní a večerní odběrové špičky se rozloží v delším čase. A také večerní osvětlení se posune (a tedy zkrátí) o hodinu. Což bylo oslazen tím, že pracující budou mít nyní od jara do podzimu více volného času, protože bude večer o hodinu déle vidět. Takže si lidé zvykli, nejen u nás, energetická krize sedmdesátých let přiměla i jiné státy k tomuto řešení.

A co teď s tím dnes, po čtyřiceti letech? Elektrické energie vyrábíme tolik, že ji vyvážíme, odběrové regulační stupně se už dávno nevyhlašují. O úspory elektrické energie už nejde, ostatně byly stejně problematické. Nebude-li střídání, pro který čas se tedy rozhodnout? Je trochu zavádějící, že se dnes operuje pojmy „zimní“ čas a „letní“ čas. Podvědomě máme zimu spojenou s nepohodou (i světelnou) a léto s pohodou. Ale on to žádný „zimní“ čas není. To je jen ten normální, astronomický. Část populace horuje pro trvalé zavedení letního času, což sice prodlouží, pokud jde o světlo, odpoledne, popř. večer o hodinu, ale zase ráno budeme od podzimu do jara vstávat pořád do tmy. Dokonce v zimě se děti ještě budou muset učit ve škole potmě, než se v 9 hodin zimního „letního“ času konečně rozední. Odpůrci poukazují na denní rytmus lidského těla, který je vázán na denní světlo, a že rozkolísání tohoto denního rytmu rozkolísává nejen naše zdraví, ale i naše duše až k depresím apod.

Jak to tedy bude, jak to vyřešíme? Asi nás čeká diskuse a asi budou, ať už bude řešení jakékoli, zase mnozí nespokojeni. S posuny času se po světě experimentuje už sto let. S účinky nevalnými. Moje rada? Respektujme přírodu! Bez ohledu na lidská rozhodnutí bude veškerý život v přírodě stejně přizpůsoben astronomickému střídání denního světla a noční tmy. Je to logické, je to přirozené. Kdykoli se člověk začne nadřazovat nad přírodu, nedopadá to dobře. Ostatně, jak pravil ten zemědělec: *kravám stejně nevysvětlím, že mají vstávat o hodinu dříve.* Jiří Wagner

Rozmnožování u mnohonožek

9. 3. 2019 jsem v Chanovicích na písčitém okraji pole našla pár pářících se mnohonožek prouženek jednopásých (*Megaphyllum unilineatum*), patřících mezi tzv. julidy. V příručce Mnohonožky ČR jsem vyhledala následující informace o rozmnožování mnohonožek: Pohlavně dospělí samci mají pozmeněné končetiny často i na více tělních člancích. Nejvýznamnější jsou u julidů na 7. článku tzv. gonopody, u svinulí na konci těla telopody. Vlastní

Foto Eva Legátová

vyústění pohlavních orgánů je za druhým párem nohou, mezi třetím a čtvrtým tělním článkem. U samců zde ústí párové pohlavní orgány, u některých druhů v podobě penisu. U samic jsou uvnitř druhého tělního článku umístěny tzv. vulvy. Na jaře a na podzim nalézáme kopulující jedince přiložené k sobě břišní stranou. Před vlastní kopulací samec přenáší sperma do oblasti gonopodů na sedmém článku a pak vkládá gonopody do samicích vulev na druhém článku. Tím je postavení většiny mnohonozek při kopulaci asymetrické. Výjimku tvoří svinule, u nichž se samec přidrží samice pomocí tzv. telopodů a sperma do vulev přenáší pomocí nohou. Rovněž chlupule nemají vyvinuté gonopody a samci kladou spermatofovy na vytvořené pavučinky, z nichž je samičky samy aktivně odebírají. Samičky julidů poté kladou na jaře i na podzim vajíčka v hromadných snůškách

do komůrek vybudovaných většinou v hlubších vrstvách půdy, u svinulí jsou kladena vajíčka jednotlivě. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

KOCOUREK, P., TAJOVSKÝ, K., DOLEJŠ, P.: Mnohonozky ČR, ČSOP Vlašim 2017.

Jaro ťuká na dveře

Začíná nám jaro a my se nemůžeme dočkat, až se znovu budeme moci rukama zabořit do hlíny. Zatím jsme začali přesazovat pokojové květiny, ale už se těšíme, až bude po zmrzlících, až předá svou vládu Pankrác, Servác, Bonifác definitivně jaru a my začneme vysazovat bylinky na terasu našeho domova.

Na terase velice rádi pobýváme za pěkných jarních i letních dnů. Mnohdy zde i obědváme, protože máme úžasné pečovatele, kterým není záležko naservírovat nám oběd na terasu, i když jim to přidělá trochu práce. Těšíme se, jak při odpoledních dýcháncích budeme čichat vůni bylin, popíjet bylinkové čajičky či chladné osvěžující nápoje. S radostí připravovat pomazánky, které s chutí přikousneme ke svačince. Inu, jako za starých časů doma.

Bc. Eva Remišová, Centrum sociální pomoci Vodňany

Foto Eva Remišová

Večer s dokumentem – 63. díl – Dál nic

V dnešním pokračování seriálu Večer s dokumentem se ohlédneme za jednou z největších „ekologických kauz“ v dějinách ČR. Po zkompletované dálnici D8 z Prahy do Drážďan se již nějaký pátek jezdí, ale všichni máme ještě v živé paměti tahanice kolem posledního nedostavěného úseku mezi Lovosicemi a Řehlovicemi. Část dálnice vedoucí přes CHKO České středohoří se stala jednou z nejkontroverznějších staveb naší novodobé historie. Nejen že si na ní vylámali zuby všichni zúčastnění - politici, projektanti, stavebníci i ekologičtí aktivisté, ale složitostí tématu a následným demagogickým zjednodušováním přispěla k diskreditaci ekologického hnutí v očích široké veřejnosti - podobně jako solární tunel nebo biopaliva první generace.

Dokument Dál nic z roku 2013 je sondou do nálad kolem konfliktů o podobu a realizaci onoho nešťastného úseku. Smutným hrdinou se stává hlavní postava občanského odporu proti stavbě ve zvolené variantě - Miroslav Patrik z Děti Země. Místy absurdní až teatrální nádech sporu odkrývá nerovný boj „převažujícího veřejného zájmu“ a věčných připomínek k chybnému legislativnímu procesu. Do hry tak vstupují oblíbená zaklínadla. Organizace, která se snaží prosadit různá alternativní řešení vedení dálnice (tunelové varianty), je v očích veřejnosti striktně proti dálnici. Trápí místní starousedlíky kvůli „několika broučkům, kteří se přece mohou přestěhovat jinam“. A v neposlední řadě je dozajista „někým zaplacená“, aby prostřednictvím obstrukcí zablokovala dostavbu.

Můžeme si o panu Patrikovi myslet, co chceme. Může nám být sympatický, nebo také naopak. Pravdou však zůstává, že se v předem prohraném boji postavil za spravedlnost. Za tu spravedlnost, kterou se druhá strana tak ráda ohání, když se jí to hodí do krámu. A pomohl odhalit cosi prohnílého. Na systému, který je ve jménu hospodářského pokroku schopen porušovat zákony, které sám vymyslel. A také na společnosti, co není schopná vnímat dění kolem sebe v širších souvislostech a co bude zjednodušujícími hesly dehonestovat

Zával úseku dálnice D8 u Prackovic nad Labem, foto Aktron / Wikimedia Commons

líónu kubíků zeminy (viz např. [zde](#)). Po sanaci sesuvu za zhruba půl miliardy Kč byla dálnice plně zprovozněna až v září 2017.

Dokument Dál nic můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

každého, kdo se bude snažit vystoupit proti zažitým pořádkům.

A jaký byl vůbec příběh posledního úseku dálnice D8? Dokumentace EIA byla schválena již v roce 1996. Ač bylo na stole několik různých variant vedení, zvítězila ta nejjednodušší, nejlevnější, ale z pohledu ochrany přírody ta nejhorší - přímý tah zasahující do 2. a 3. zóny CHKO. Výjimka ze zákona 114/1992 Sb. byla schválena v roce 2001. Stavba započala oficiálně až na podzim roku 2007. Celou tuto dobu probíhaly soudní tahanice mezi ŘSD, orgány státní správy a zejména organizací Děti Země (více viz [zde](#)). Kromě samotného vedení dálnice přes cenná chráněná území byly častým předmětem sporů procesní a legislativní chyby. Bylo také upozorňováno na nestabilní podloží a možnosti sesuvů v tomto úseku. V červnu 2013 se proroctví geologů naplnilo. Pod lomem Dobkovičky se na ještě nezprovozněný úsek sesunulo půl mi-

Pozvánky - květen 2019

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurzy přírodní zahrady

Úterý 7. 5., 16-19 hod., Katovice (konec Říční ul., nad jezem u žel. přejezdu)

Vyslechnete si teoretické rady k fungování přírodní zahrady v průběhu roku a vše si vyzkoušíte v praxi. Kurzem vás provede František Langmajer.

Květnové téma: výsevy a výsadby zeleniny, smíšené kultury, nechemická ochrana rostlin před škůdci a nemocemi

Cena: 50 Kč + vaše práce

Přihlášky a více informací na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Kurz zdravého vaření - vege grilovačka

Úterý 21. 5., od 18 hod., hospůdka Habeš (Vodárenská 262, Strakonice)

Přijďte se inspirovat pro nadcházející grilovací sezónu. Akce je určena i pro ty, kteří kurzy během roku nenavštěvovali. Kurzovné 100 Kč. Lektor Ing. Jan Juráš.

Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Jarní farmářské trhy Strakonice

Pátek 10. a 24. 5., 13 - 17 hod., Velké náměstí pod radnicí

Pokračuje další sezóna strakonických farmářských trhů, které budou probíhat v pravidelných čtrnáctidenních intervalech až do 21. června. Vybírat budete moci z široké nabídky farmářských potravin, výpěstků, rukodělných výrobků a občerstvení. Vše s důslednou kontrolou původu a kvality. Zboží z marketu u nás nekoupíte. Aktuality a seznamy prodejců na každý termín můžete sledovat na webu: farmarsketrhy.strakonice.eu. Pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice.

Kontakt: Jan Juráš, jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Zastavení v čase

ST 15. 5.: Krátké setkání, ztišení, verše Jiří Suchý, poetická próza Miroslav Horníček. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Hraní na kantely

NE 19. 5.: hraní na kantely, případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Pokojíček pro panenky

ČT 23. 5.: Zdeňka Slavíková: **Tvořivý podvečer aneb Ze starého nové.** Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) na pobočce. Pomůcky a materiál na ukázkou a vyzkoušení budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní (karton, odstřížky, nůžky, lepidlo Herkules).

Výlet na Zdíkovsko

NE 26. 5.: Sraz v 7:35 na nádraží, stanoviště č. 6. V 7:40 odjezd kvildským autobusem do Zdíkova (rozc. Nové Hutě). Tam nás bude čekat **Ing. Josef Pecka**, profesionální šumavský průvodce (poplatek 100,- Kč, až na místě). Půjdeme od Babůrka přes přírodní rezervaci Najmanka, vrch Hrb, kolem rybníka Kramata a kapličky U Lizu do Zdíkova (cca 12 km). Odtud jede táborový autobus v 16:00 nebo pak ještě další spoje až do 19:00. Doporučujeme pevnou, voděvzdornou obuv. Trasu lze případně přizpůsobit. Více na www.csop-strakonice.net.

Západní Pošumaví I.

ÚT 28. 5.: Josef Pecka: **Toulky mezi Petrovicemi a Velharticemi.** Od 17:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Strakonické příběhy LXV.

Středa 29. 5.: Karel Skalický: **Svornost manželská. Strakonické svatby osmnáctého století.** Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve spol. sále ŠK (hrad).

Ledňáčci

Páteční schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00, kromě 10. a 31. 5., kdy schůzky vynecháme. 3. 5. si ukážeme vzácnou květinu na Kalvárii, sraz před zámekem u vývěsky ŠK. 17. 5. navštívíme pejsky útuláčky, sraz před útulkem, pamlsky v podobě piškotů vítány. 24. 5. si pohrajeme na zahrádce u lesa, sraz u vchodu ZŠ krále Jiřího z Poděbrad.**
Info: pobočka Za Parkem (380 422 720) nebo vedoucí Monika Tůmová (602 361 321).

Výstavky

Výstavka rostlin na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy aj. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. -ah-**

Šmidingerova knihovna zve:

Bookstart – S knížkou do života

2. 5. – Pravidelné setkávání s rodiči a dětmi v rámci nového projektu na podporu pozitivního vztahu ke knihám, čtení a čtenářství u nejmenších dětí, a to ve spolupráci s rodiči. V případě zájmu o účast nás prosím kontaktujte na tel. 380 422 708 nebo osobně na oddělení pro děti. Projekt má omezenou kapacitu. **Oddělení pro děti ŠK, od 9:30**

Doktorka z domu Trubačů

2. 5. – Jiří a Ludmila Práškoví: literární pořad. Ve spolupráci s Muzeem středního Pootaví. **ŠK, společenský sál, 17:00**

Kurzy počítačové gramotnosti

7. 5. – **PC I – Základy práce s počítačem** – programy, soubory, složky, průzkumník, práce s okny, připojení flash disků a paměťových karet.

21. 5. – **PC II – Základy psaní textu** - klávesnice, klávesové zkratky, MS Word.
Přednostně pro čtenáře ŠK. **ŠK, studovna, 9:00 – 10:30.**

Výstava prací absolventů výtvarného oboru ZUŠ Strakonice

7. 5. – 1. 6. – výstava ve vstupní hale ŠK a v prostorách černé kuchyně Muzea středního Pootaví Strakonice. Vystavovat budou studenti učitelů Jarmily Lískovcové, Jitky Petrášové, Dity Uhrikové, Pavly Luhanové (v knihovně) a Ivany Schwarzové (v černé kuchyni). Vernisáž v úterý 7. 5. v 17:00.

Strakonice v době protektorátu Čechy a Morava

7. 5. – Přednášející **Mgr. Radim Košner**. Ve spolupráci s Muzeem středního Pootaví. **ŠK, společenský sál, 17:00.**

Noc literatury

9. 5. – Noc literatury – veřejné čtení současné evropské literatury. Ukázky budou číst: lékař, politik, sochař a básník **Martin Gregora** v kostele sv. Václava na hřbitově a architekt a humorista **Jan Zákostelecký** v bývalé márnici tamtéž, **18 – 22:00**, úryvky se čtou v každou půlhodinu.

Mediální gramotnost

14. 5. - Proč jsme náchylní věřit lživým a zavádějícím informacím? Co jsou to "Fake News" a jak s nimi naložit? Dezinformace a propaganda – kde se berou a jak se bránit? Přednáška o tom, jak se vyznat v mediálním prostředí. **Vstup zdarma, ŠK, společenský sál, 17:00.**

Spisovatelé do knihoven

20. 5. – Autorské čtení s debatou: **Miloš Urban** – spisovatel, překladatel, redaktor. Vstupné 40 Kč, čtenáři ŠK 20 Kč. **ŠK, čajovna Pod Stolem, 17:00.**

Vícehlasy 17

22. 5. - Mimořádná setkávání s inspirujícími osobnostmi. Hosté večera sestra Terezie Vasilová, bývalá statutární zástupkyně Congregatio Jesu v ČR, a pan Roman Dvořák, strakonický farář, budou mluvit o svých životních cestách ke službě řeholní sestry a kněze.

Večerem bude provázet Ivana Jonová. Vstupné 40,- Kč, čtenáři Šmidingerovy knihovny 20,- Kč. Předprodej 14 dní před akcí v čítárně ŠK. Z akce je pořizován videozáznam. **ŠK, společenský sál, 17:00.**

Spisovatelé do knihoven

30. 5. – Autorské čtení s debatou: **Irena Dousková** – prozaička, básnířka. Vstupné 40 Kč, čtenáři ŠK 20 Kč. **ŠK, společenský sál od 17:00.**

Tvořivá dílnička pro děti

30. 5. – Louka. Tvoření pro děti v knihovně, materiál bude k dispozici na místě. **Oddělení pro děti ŠK, 8:00 – 11:00.**

Drobné smetí

O proměnách našeho zemědělství

Obsáhlý článek o vývoji našeho zemědělství přinesl časopis Vesmír. Prof. RNDr. Jakub Hruška, CSc. v něm upozorňuje na důležité souvislosti proměn zemědělského hospodaření v čase. Přečíst si ho můžete [zde](#).

Slovensko zakáže využívání divokých zvířat v cirkusech

Od 1. září by měl na Slovensku platit zákaz drezury a vystupování převážné většiny divokých zvířat. Více se dozvíte [zde](#).

Některá města nebo jejich části omezují sečení trávníků

Zatím na některých zkušebních plochách dochází k omezení frekvence a rozsahu sečí. Důvodem je nejen sucho, ale i ochrana hmyzu. Příkladem je centrální ostravský obvod - viz [zde](#). Pro stejná opatření mohou lidé podepsovat petici - např. v Trutnově - [zde](#). -jj-

Zahrada Gaii - Domácí příručka permakultury

Tématem přírodního zahradničení a permakulturou jsme se již na stránkách časopisu několikrát zabývali. Prostřednictvím literatury recenzí na knihu Jaroslava Svobody Kompletní návod k vytvoření ekozahrady a rodového statku ([Kompost č. 6/2017](#)) a také na útlou, ale výstižnou publikaci Heleny Vlašínové Zdravá zahrada ([Kompost č. 3/2017](#)). Nakladatelství DharmaGaia nám do ekoporadenského fondu poskytlo knihu Zahrada Gaii amerického biologa a propagátora permakultury Tobyho Hemenwaye.

Zatímco u nás se toto téma dostalo do širšího povědomí právě prostřednictvím knih a kurzů Jardy Svobody, v USA se po dvou duchovních otcích tohoto proudu - Billa Mollisona a Davida Holmgrena - stal jednou z nejvýznamnějších postav právě Toby Hemenway. Druhé vydání jeho permakulturní bible Gaia's garden v roce 2009 tak přišlo ve stejnou dobu s vydáním Svobodovy prvotiny. V letošním roce mají možnost tuto knihu ochutnat v českém jazyce všichni příznivci přírodě blízkému zahradničení i u nás.

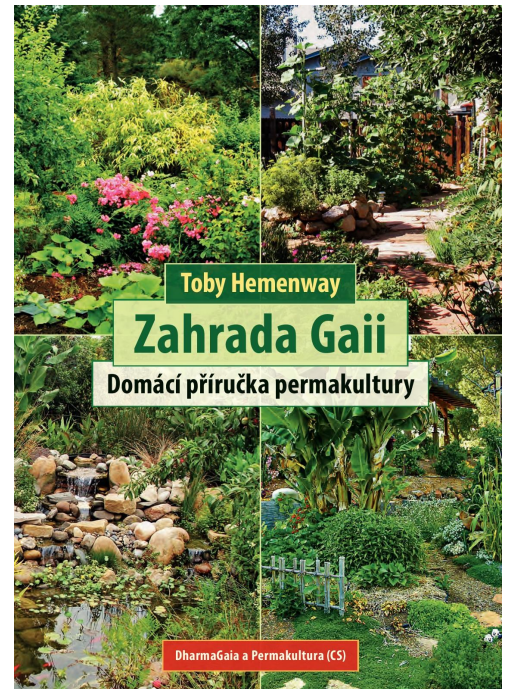
Je asi zbytečné obě knihy jakkoli porovnávat. I když se zabývají v podstatě tím samým, výsledkem je poměrně rozdílné pojetí. Ve Svobodově Kompletním návodu naleznete více informací ke konkrétním pěstovaným druhům rostlin i praktickým řešením v rámci zahrad větších rozloh, Zahrada Gaii se dopodrobna zabývá principem permakultury jako takové. Na jejím základě může být pak takový postup aplikován v zahradách jakýchkoli typů, velikostí a dokonce i na pozemky v městském prostředí. Zcela logicky je pak slabinou (pravděpodobně asi jedinou) zeměpisná nepůvodnost mnoha probíraných druhů rostlin, která se pak může jevit nejen z důvodu horší dostupnosti sadebního materiálu jako limitující. Kniha je však hlavně o pochopení principu a jeho využití širokou škálou způsobů a neshledávám v tomto "handicapu" výraznou bariéru pro české čtenáře.

Pokud se cítíte být více klasickými zahradníky, kteří "jen" pochopili, že na zahradě nemá smysl s přírodou bojovat, ale trochu vás děsí odborně nebo naopak esotericky vyznívající pojem permakultura, nechte se hned v první části knihy tohoto zbytečného strachu zbavit. Velmi elegantně a takřka pohádkově vám bude vysvětleno, o co že to vlastně jde. Nejedná se totiž o nic jiného než o pochopení dějů odehrávajících se ve společenstvech zahrady a jejich využití ve prospěch náš a všech ostatních zúčastněných (rostlin a živočichů). Pomyslným vrcholem vývoje, na jehož škále se v rámci knihy pohybujeme, je pak zahrada fungující jako dokonalý, provázaný a víceméně soběstačný ekosystém, který poskytuje dostatek produkce pro člověka, stává se oázou pro širokou škálu živočichů, funguje díky úrodné půdě, maximálně využívá mnohdy omezený prostor, vodu a nevyžaduje žádné zásadní vstupy živin a energií zvenčí. V konkrétním designu permakulturních zahrad pak jde o napodobování přírodních procesů s využitím rostlin, keřů a stromů, které jsme si pro náš pozemek na základě mnoha různých hledisek vybrali.

Zatímco v klasických zahradnických příručkách je převážná část textu o plevelech, škůdcích, ochranných prostředcích a požadavcích plodin na okolní podmínky, Zahrada Gaii se těmito pojmy takřka nevěnuje. Nemusí. Je postavena na myšlence vyvážených společenstev o vysoké rozmanitosti, kde jsou případné invaze určitých druhů rostlin nebo živočichů autoregulovány. Zažitá pojetí zahrad s umělým udržováním raných sukcesních stádií (monokultur nebo stanovištně nevyhovujících druhů) je cupováno na kousky. Díky širokému rozptylu využití mohou být benefity permakulturní zahrady pro životní prostředí a nejrůznější živáčky jak "pouhým" vedlejším produktem, tak se může úplně snadno stát, že budou jejím základem a naopak bohatá úroda se pro nás stane odměnou.

Těžko rozebírat všechny konkrétní okruhy, kterými se rozsáhlá kniha zabývá. Vše je postaveno na jednoduchém principu pochopení třech základních ekologických souvislostí - nalezení niky (vhodného prostoru a podmínek) pro konkrétní pěstované druhy, využití sukcese (přirozeného vývoje rostlinných společenstev) a dosažení maximální možné biodiverzity.

Konkrétní kapitoly řeší prostorové uspořádání zahrady, a to jak v horizontálním, tak i vertikálním rozměru. Ke slovu tak přicházejí známé klíčové dírky, rozdělení zahrady podle zón, patrové zahrady... Smíšené kultury jsou pro autora pouhým odrazovým můstkem k propracovanějším způsobům. Seznámíte se s mnohokrát skloňovaným pojmem guilda (člověkem sestavené seskupení, které napodobuje přírodní společenstvo) i jeho pokročilými variantami, na jejichž pomyslném vrcholu se nachází jedlý les nebo lesní zahrada s důmyslně členěnou strukturou v prostoru, čase a provázanosti funkcí. Ale neobávejte se složitostí, stačí pochopit myšlenku a systém a pustit se do realizace na jakékoli úrovni.

Pomůže vám k tomu i pochopení základních vztahů a doprovodných jevů, se kterými se můžete v každém rostlinném společenstvu a tudíž i na zahradě potkat. Středobodem všeho se stává kvalitní půda. Kompostování je v pojetí Tobyho Hemenwaye pouze jedním ze způsobů zúrodnování půdy a zabudování organického materiálu do koloběhu živin. Mnohem více se nejen pro menší pracnost zaměřuje na vrstvené mulče, které mají množství vedlejších pozitivních efektů. U tématu vody je zcela jasné směřování nejen k jejímu zadržování v rámci zahrady, ale k neméně důležitému snížení potřeby pěstovaných společenstev. Tento princip je dokladován konkrétními příklady fungujících zahradních oáz v takřka pouštních podmínkách.

Konkrétní druhy rostlin pro pěstování v zahradě jsou tříděny zejména s ohledem na jejich funkce pro celý ekosystém. Na scénu přicházejí tzv. výrobci mulče, akumulátory živin, rostliny fixující dusík, odpuzovači nebo naopak vábiči hmyzu, obranné rostliny, větrolamy, rostliny narušující utuženou půdu špičatými kořeny nebo přitahující volně žijící živočichy. Pro permakulturní využití jsou nabízeny trvalkové alternativy k méně vhodným jednoletkám.

Celý systém zahrady je pak pomyslně uzavřen pojednáním o široké škále živočichů, kteří na ní žijí nebo ji navštěvují. Jakými způsoby dotvářejí složité vztahy, v čem nám mohou pomoci a proč bychom měli udělat všechno proto, aby měli v rámci zahrady co možná nejlepší podmínky ke své existenci.

Zahrada Gaii vám nejen poskytne cenné informace a možná propojí z jiných zdrojů nabyté poznatky, ale dost možná ve vás vzbudí touhu jít, začít pozorovat a zkusit na své zahradě dělat věci jinak. Tak, aby byli všichni spokojeni. -jj-

"... Chybí ti tam kousek břízy..."

Představte si víkend strávený společně s ochranáři z celé naší země, v dobré pohodě a s mnoha naučnými akcemi, s místním průvodci... a samozřejmě na nějakém obzvlášť hezkém místě naší přírody. Letos bude (začátkem září) také a vzhledem ke 40. výročí založení ČSOP bude určitě obzvlášť zajímavé. Pozvánku najdete někdy během léta na webu ČSOP ([zde](#)).

Už se takových celostátních setkání zúčastňujeme s manželem po mnoho let, máme na ně pěkné vzpomínky a s chutí bychom se do všech těch navštívených krajín vrátili na delší čas, kdyby se nám to někdy podařilo. Například v roce 2017 jsme se takhle společně podívali na Pálavu a součástí exkurze byl i Lednicko-valtický areál, proslulý spojením smíšených lesů, parků, vody a výjimečných historických staveb. To je ostatně všeobecně známé, že toto místo je zapsáno dokonce i mezi památky UNESCO. Možná jste slyšeli i o tom, že sem byly dovezeny dřeviny z mnoha cizích zemí a odtud pak šířeny dál, za účelem pěstovat něco zajímavého, exotického, ale také i jen zcela prozaicky získat rychle dřevo k průmyslovému použití. Tehdy se na to pohlíželo jako na pokrok, dnes už se ví i o tom, s jakými to bylo spojeno riziky. Trnovník akát, borovice vejmutovka, ořešák černý, zerav západní, dřezovec trojtrnný, katalpa trubačovitá, kaštanovník jedlý, platan západní, platan javorolistý... to jsou všechno druhy zajímavého vzhledu i vlastností, ale i tak je myslím dobře, že se nakonec zase vracíme hlavně k dřevinám původním, přizpůsobeným naší krajině. A je-li pro ně někde, například ve městech, dnes už nebezpečno (kvůli znečištění a podobně), měli bychom se soustředit spíše na nápravu stavu prostředí, a ne na hledání odolnějších druhů.

A tak, i když na putování jižní Moravou vzpomínám opravdu moc ráda a byla to pro mě dobrá zkušenost, mám Lednicko-valtický areál spojený s pomyšlením na písničku **Pavla Dobeše Zahradník** - na její první část, v které je také jmenováno plno exotických rostlin.

*S jedním rumem na kuráž jsem přepad' zahradníka
a pozval jsem ho na guláš do Podvodníka,
povídám "Pochop, že svým karfiolem neokouzliš dívky,
ten si můžeš strčit maximálně do polívky.
Však to, co já mám na zahradě pod okny své vily,
nikdy tvoje kalné oči ještě nespátřily:
sukulenty od El Pasa, z Konga banány,
kokosy, že srdce jáásá, třtina z Havany,*

Foto -ah-

*borůvky až z Ontaria, jedna váží přes půl kila,
z Bretaně mám révu a je mi do zpěvu.
Z Caracasu ananas a palma z Guayany,
sasanky a mořská řasa - vhodné do vany,
pestík nebo blizna, kdopak se v tom vyzná,
metalizovanou jedli oxidí mi včera snědli,
že mám doma moruši, bourec vůbec netuší,
v ložnici mám pět lian, spouštím se z nich na divan.
Americké brambory, těch mám plné komory,
z Hokkaidó sakuru, takovou mám náuru,
bavlnu mám z Colorada, když se doma sehnat nedá,
tabák z Portorika mám přes Pepka-námořníka
a historickou jabloň až z Garden Paradise."
Tupě hleděl do guláše, lezlo mi to na nervy,
vypadal, jako když doma jedí z konzervy,
povídám "Zalov ve své paměti a střel nějaké jméno,
a když to nemám na zahradě, tak sežeru seno,
znáš-li navíc jeden strom, tak v momentě sem s ním,
rád se něco přiučím, bude-li však čím..."*

Ostouzený zahradník se nezalekl a svého pyšného protivníka pohotově odbyl:

*"Že se něco doučíš, tak tomu, mladej, nevěř,
hodně stromů sice znáš, ale všechny ani téměř,
to by tě z tvé zahrady milenci rychle hnali,
chybí ti tam kousek břízy, kde by se milovali..."*

A připomněl i lípu, symbol naší vlasti ("*po jediném včelím me-
jdanu má včelař plné pláсты*"), smrček, šeřík... Sázkou zkrátka
vyhrál a je to hezká písnička, tím spíš, že vyšla na gramodesce
"Skupinové foto" v roce 1988, tedy v době, kdy touha po
cizích krajích byla silná a o domácích hodnotách se moc ne-
přemýšlelo. Doufejme, že si budeme umět udržet úrodnost
naší půdy, zásoby vody, čistotu... zkrátka všechno, co naše
domácí rostliny potřebují. A potřebujeme to i my sami! **-ah-**

Květnová májka Jirky Wagnera

Květen začíná májkou, ještě se ten starobylý zvyk zachoval, vlastně prožívá v poslední době určitou renesanci. Ale už se stá-
ví jen na návsích. Před domem milé, jako to bývalo, už jen v písniích (*... postavím pod okny máj...*). A k tomu ten Máchas se
svými magickými verši: *„Byl pozdní večer, první máj..."*

Jestli se v květnu něčeho bojíme, tak jsou to ledoví muži - postrach všech zahrádkářů – kteří dovedou nadělat značné škody
na záhonech. Jejich příčinou jsou vpády studeného vzduchu od severu, které se začátkem května často přihodí: nejhorší je,
když se tlaková výše usadí někde nad jižním Finskem a pak k nám transportuje studený vzduch ze severovýchodu. A když se
při tom vyjasní, o mrazy je postaráno a zahrádkářům někdy zbudou jen oči pro pláč. Ale jinak je jaro už v plném proudu a
tráva roste a roste a roste...

Foto Jiří Wagner

(květnové dopoledne)

OBLÁČKY BUJNÉ
vystřkují nad lesem
svě bílé růžky.

(poříčský přejezd)

Ó, VLČÍ MÁKY,
zde u trati těšíte
snad jenom vlaky.

KVĚTY JABLONÍ,
pár kapek, slunce trochu
- a svět zavoní.

(popis květnového dne)

SVÉ HNÍZDO VOSY
staví.
Hřímá vzdáleně.
Zpívají kosi.

(po odkvětu)

ACH, PAMPELIŠKY,
rychle jste zestárlý.
Vaše
bílé hlavy!

Listovka

Na horizontu

Nevím, proč člověk má tolik rád sedět někde tam, kde se nebe dotýká matičky Země. Leze na kopce a vrcholky hor nejen
proto, aby si nebo někomu něco dokázal, ale také aby se podíval. Do všech stran a uviděl okolní svět do dálky, někdy i do
hloubky. Rozprostřený jak otevřená dlaň. Blízký i tolik vzdálený.

Očima je někde na obzoru a hltavě odečítá přírodě ze rtů. Počáteční chaos z prostoru nahradí klid a vnímání rozdílů, které
vytvářejí plastičnost krajiny. A mraky jsou tak blízko. Jen si prstem sáhnout a trochu je postrčit. Pomoci větru, co se prohání
tak vysoko a fouká do vlasů.

Možná je v tom i zažitá duchovní posmrtná cesta k Bohu – jste tady k němu blíž a možná můžete i nahlédnout do jeho ku-
chyně. Možná s tím souvisí i ony neuvěřitelné pocity určité lehké nadřazenosti nad světem tam dole. Víc by člověku ale slu-
šela trocha bázně a vnitřní pokory z toho, jakou má příroda kolem sílu, kterou člověk ve své ješitnosti přehlídá a zdá se být
vždy překvapen, jak lehce jej dokáže odkázat do určitých mezí.

Krajina kolem mne má spoustu takových míst, kde vše kolem se zdá být na dosah. Jsou nádherná za ranního úsvitu, kdy pří-
roda vstává do nového dne a vytváří znovu a znovu nový obraz, hodný plátna a palety malíře. Paní zima je příliš uniformní a
vytváří kolem černobílý svět, někdy s modravým odleskem nebe. Když slunce posune svou tvář více k severu, obraz dostává
jiný tvar, hloubku i barevné odstíny. Je kouzelné sledovat proměnu. Tolikrát už jsem viděl přicházet po špičkách jaro, a přes-
to se toho nemohu nikdy nabažít. Prolínání je nezaměnitelný jev, který mnohdy oči
ani nestačí sledovat. Je to výbuch zelené, co rozsvítá další a další barvy do hnědavého

podkladu zoraného pole, co vybarví zešedlé louky do nesčetných odstínů a tečkuje je jemnými dotyky malířova štětce z nepřeberné palety barev. Nahota stromů se odívá šatem, kde žlutá má svou dlaň a hloubka pohledu se náhle změní. Je to prohlédnutí ze sněžné slepoty na jiné jeviště divadelní scény, kde miliony herců vytvářejí obraz, který se nedá napodobit a který nemá žádnou předpremiéru. Choreografie s jemnými detaily se prolíná s bouřlivými výjevy černých mraků, žlutavých blesků a oblouků duhy. Větrné poryvy čechrají větvím nové přelivy vlasů a někdy i třídí jejich svět.

Foto Jan Šindelář

kouzlo do svého nitra. Takové, co nelitují kroků dojít sem nahoru a rozhlédnout se kolem.

Jsem tu sám. Vůkol nikde ani živáčka. Jako by lidé zapomněli, odkud vzešli a co je jejich kolébkou. Nevidí les, vidí jen dřevo do kamen! Nevidí vlčí máky a chrpy, vidí jen plevel! Nevidí srnky a zajíce, vidí jen maso na talíři! Neznají sílu bylin a květů keřů, prášek z lékárny je blíž! Všude kolem jsou dary, co stačí utrhnout, sebrat a poděkovat. Dostáváme je zdarma. Je jen na nás, kam povedou naše kroky!

Nevím, kam pořád pospícháme. Neumíme se zastavit a vidět svět kolem nás jinýma očima. Těma, co jsme se už dříve dívali. Slepota je temný svět. Bez slunce a platí a bude vždy platit – „Kam nemůže slunce, tam chodí lékař!“ A lidé jsou opravdu nemocní! Jen lékař na to není. Tuto nemoc si můžeme ale vyléčit každý sám. Horizont už čeká. Celý rok je tam místo, všude se dá zastavit a dívat kolem sebe. Opravdu to stojí za to!

Jan Šindelář

Fotominifejeton - O jarním houbaření

V květnu na houby? No jistě! Ale ne do lesa, někam na zahradu nebo kolem ní. Erbovními houbami jara jsou májovky a podtrnky. Májovky sedí zamlada jako malé bílé hříbečky v trávě někde pod jabloní a rostou v kruzích, které se s léty zvětšují. A vyrostou o fous dřív než podobné podtrnky. Těm se líbí hlavně pod švestkami, jsou taky v houfu, ale ty své kruhy až tak zřetelně nedodržují. Když se zadaří, během chvilky nasbíráte těch i těch celý košíček. A pak usednete pod kvetoucí jablonoň a v dálce zaslechnete hřímání a už si představujete tu dobrou bramboračku, co z nich bude. Přiznám se ale, že se mi ty májovky a podtrnky dlouho pletly. Až po letech jsem na to přišel, jak je od sebe s jistotou rozeznám: májovky totiž mají spodní okraj kloboučků podvinutý, a podtrnky ne! Tak teď, když už se taky vyznáte, vezměte košíček, a pokud aspoň trochu v květnu zaprší, zkuste houbařské štěstí!

Jiří Wagner

Foto Jiří Wagner

Zdraví a strava

Místo masa

Domácí seitan

Ingredience: hladká mouka

Postup přípravy: Z mouky a vody důkladně vypracujeme nelepivé těsto (přibližně 0,5 l vody na 1 kg mouky), které ve velké míse zalijeme teplou vodou a necháme chvíli uležet. Slijeme a ve studené vodě v míse hnětením vymýváme škrob. První nálevy můžeme odebrat a libovolně používat při

dalším vaření k zahušťování. Vodu několikrát obměníme. Hmota se hnětením a postupným vymýváním začne rozpadat, později opět spojovat. Na konci zůstane kompaktní houbovitá hmota, ze které se již další škrob nevymývá. Seitan dle další plánované úpravy rozkrájíme na menší kusy a vložíme do vývaru.

Zeleninový vývar pro přípravu seitanu

Ingredience: cibule, mrkev, petržel, celer, česnek, divoké koření (bobkový list, nové koření, celý pepř), majoránka, mletý pepř, sůl, sójová omáčka

Postup přípravy: Na rostlinném oleji zpěníme cibulku, přidáme na kostky pokrájenou kořenovou zeleninu, chvíli restujeme, poté zalijeme vodou. Osolíme, opepříme, přidáme divoké koření a sójovou omáčku. Do vroucího vývaru vložíme na menší kusy pokrájený seitan. Vaříme přibližně 30 minut. Před koncem varu přidáme utřený česnek a na konci majoránku. Po vyjmutí seitanu můžeme polévku zahustit škrobovým nálevem, odebraným při jeho výrobě.

Cibulová marináda

Ingredience: střední cibule, 4-5 stroužků česneku, rostlinný olej (200 ml), sůl (2 lžičky), drcený kmín (lžička), drcený pepř (půl lžičky)

Postup přípravy: Všechny ingredience umixujeme v sekáčku najemno. Případně smícháme utřený česnek a najemno nastrouhanou cibuli s ostatními ingrediencemi.

Slanina z rýžového papíru

Ingredience: rýžový papír, rostlinný olej (5 lžic), sójová omáčka (5 lžic), uzená paprika (lžice), sirup z agáve nebo podobný, případně cukr (lžice), lahůdkové droždí (lžice), sušený česnek (lžička), drcený pepř (půl lžičky)

Postup přípravy: Rýžový papír krátce namáčíme v teplé vodě - do částečného změknutí. Přehneme v polovině a přilepíme. Podélně rozstříháme, překrojíme nebo roztrháme na další dvě poloviny. Namáčíme v nálevu z uvedených ingrediencí. Přebytkovou omáčku stáhneme prsty. Klademe na pečicí papír a pečeme na 150 °C asi 7 minut - do polokrupava.

Celerové štouchané brambory s kopřivami

Ingredience: brambory, celer (poměr zhruba 2:1), cibule, rostlinný olej, sůl, kopřivy

Postup přípravy: Brambory a celer pokrájíme na kostky a uvaříme v osolené vodě doměkka (pokud vaříme v jednom hrnci, celerové kostky by měly být poloviční). Na oleji orestujeme dozlatova nadrobno pokrájenou cibuli. Cibulový základ smícháme s rozštouchanými brambory a celerem. Přidáme spařené a posekané kopřivy. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Jiří Wagner, Eva Legátová, Simona Šafaříčková, Jan Šindelář, Petr Kratochvíl, Vladimír Říha, Eva Remišová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2019

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

8. ročník

